

Komisija za zaštitu ljudskih prava,
predstavke i prijedloge i
Komisija za izbor, imenovanja i
pitanja ravnopravnosti spolova

Broj: 01- 02- 364/17-4
Ilidža, 20. 11. 2017. god.

OPĆINSKO VIJEĆE ILIDŽA

PREDMET: Prijedlog Gender akcionog plana Općine Ilidža 2017 – 2020., dostavlja se

Poštovani,

U prilogu dopisa dostavljamo Vam prijedlog Gender akcionog plana Općine Ilidža 2017 – 2020. kako bi Vijeće navedeni prijedlog Gender akcionog plana uvrstilo kao tačku dnevnog reda 10. redovne sjednice Općinskog vijeća.

S poštovanjem,

DOSTAVITI:

1. Općinsko vijeće Ilidža
2. a/a

PREDSJEDNICA KOMISIJE

Azra Jahić
Azra Jahić

PREDSJEDNIK KOMISIJE

Samir Šišić, s.r.

Broj: 01-02-

Prijedlog

GENDER AKCIONI PLAN OPĆINE ILIDŽA 2017 – 2020.

Nosilac pripreme materijala:
Komisija za zaštitu ljudskih prava,
predstavke i prijedloge i
Komisija za izbor, imenovanja i
pitanja ravnopravnosti spolova

Ilidža, novembar 2017.godine

GENDER AKCIONI PLAN OPĆINE ILIDŽA 2017 - 2020.

Sadržaj

Pojmovno određenje i definicije o ravnopravnosti spolova	3
1 Uvod	5
2 Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova.....	7
2.1 Međunarodni pravni okvir za ravnopravnost spolova.....	7
2.2 Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova.....	8
3 Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Ilidža	11
3.1 Evropska povelja o rodnoj jednakopravnosti na lokalnom nivou	11
3.2 Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine.....	11
3.3 Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine.....	12
4 Rodno odgovorno budžetiranje	14
5 Profil općine Ilidža - demografski podaci.....	16
6 Gender senzitivna karta Općine Ilidža	17
6.1 Statistički podaci o spolnoj strukturi.....	17
6.2 Analiza spolne strukture sa aspekta socio-ekonomskog statusa	24
7 Gender karta općine kao jedinice lokalne samouprave.....	29
8 Procjena provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova u Općini Ilidža.....	30
9 Zajednički plan implementacije GAP-a.....	34
10 Vremenski plan implementacije GAP-a	39
11 Finansijski plan implementacije GAP-a	39
12 Organizacijska struktura za implementacija GAP-a	39
13 Monitoring i evaluacija.....	40

Pojmovno određenje i definicije o ravnopravnosti spolova

<i>Spol</i>	biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola, a označava i gender/rod kao sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi
<i>Diskriminacija po osnovu spola</i>	svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.
<i>Direktna diskriminacija po osnovu spola</i>	postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.
<i>Indirektna diskriminacija po osnovu spola</i>	postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.
<i>Diskriminacija u jeziku</i>	postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.
<i>Uznemiravanje</i>	svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.
<i>Seksualno uznemiravanje</i>	svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.
<i>Viktimizacija</i>	oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.
<i>Nasilje po osnovu spola</i>	svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života. Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;

	<p>b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;</p> <p>c) nasilje koje počine ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;</p> <p>d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.</p>
<i>Jednakopravnost spolova</i>	znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.
<i>Jednakopravan tretman svih osoba muškog i ženskog spola</i>	podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.
<i>Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol</i>	podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.
<i>Institucionalni mehanizmi</i>	za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti jednakopravnosti spolova.

1 Uvod

Uključivanje principa ravnopravnosti spolova u svim područjima društvenog života i rada u javnom i privatnom životu, predstavlja ostvarenje jedne od osnovnih standarda ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ravnopravnost spolova nije isključivo pitanje socijalne pravde, ali također predstavlja nužan uvjet za društveni i ekonomski razvoj zemlje, s posebnim naglaskom na smanjenje siromaštva i poboljšanje kvaliteta života za sve građane¹.

Poštivanje obaveza koje proizilaze iz međunarodnih dokumenata, te članstva u međunarodnim savezima i tijelima, kao i principa zaštite osnovnih ljudskih prava sadržanih u Ustavu Bosne i Hercegovine, predstavlja podlogu za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u pravne, institucionalne i političke okvire u Bosni i Hercegovini.

Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti naneposredniji i najbliži građanima/kama.

Gender akcioni plan (GAP) općine Ilidža za period 2017-2020. godine je strateško-planski dokument općine koji direktno podržava primjenu Zakona o ravnopravnosti spolova BiH na lokalnom nivou i definira ciljeve i mjere za unapređuje ravnopravnosti spolova u lokalnoj zajednici, te potiče budući rast i razvoj općine.

Gender akcioni plan općine Ilidža usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou. Akcioni plan obuhvata četverogodišnji period i koncipiran je na osnovu realnih finansijskih mogućnosti za njegovu implementaciju.

Programom rada Općinskog vijeća Ilidža za 2017.godinu planirano je donošenje Gender akcionog plana Općine Ilidža i nosilac izrade ovog dokumenta je Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova.

Komisija za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge na prvoj sjednici održanoj 03.03.2017.godine, je donijela Zaključak da sa Komisijom za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova bude nosilac izrade materijala Gender akcionog plana Općine Ilidža, čijje je donošenje planirano Programom rada Vijeća za 2017.godinu, (ovaj Zaključak je dostavljen Komisiji za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova i vijećnicima Općinskog vijeća na znanje uz poziv za 5. redovnu sjednicu održanu 30.03.2017.godine).

Dana, 17.05.2017.godine održana je Prva zajednička sjednica Komisije za izbor imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova i Komisije za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge na kojoj je utvrđena Metodologija i način izrade ovog dokumenta. Stručna služba za poslove Općinskog vijeća je prikupila potrebne statističke podatke od nadležnih općinskih službi,

¹ <http://www.arsbih.gov.ba/bhs/o-agenciji>

javnih ustanova, javnog preduzeća, određenih udruženja građana, političkih partija kao i podatke iz oblasti obrazovanja.

Prilikom izrade ovog dokumenta Komisije su od svojih članova formirale radne grupe po oblastima sa nosiocima aktivnosti koji su bili zaduženi da izrade pojedine dijelove Gender akcionog plana. Pored ovakvog angažmana, održale su se i zajedničke sjednice ove dvije komisije, na kojima su se usaglašavali zajednički stavovi i koncepti za izradu ovog dokumenta i na sjednici održanoj 16.11.2017.godine utvrđen je Prijedlog Gender akcionog plana Općine Ilidža za period 2017 – 2020. kako bi isti bio dostavljen Kolegiju OV-a da se uvrsti u dnevni red 10.redovne sjednice Općinskog vijeća Ilidža.

2 Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova

2.1 Međunarodni pravni okvir za ravnopravnost spolova

Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sva područja života i rada na lokalnom nivou predstavlja ispunjenje jednog od osnovnih principa iz domene ljudskih prava i sloboda.

Princip ravnopravnosti spolova, jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru EU – Amsterdamskom ugovoru/sporazumu, kao i u mnogim direktivama, koje su ugrađene u zakonodavstvo država članica. Amsterdamski ugovor nalaže obavezu evropskoj zajednici da promovira, u svim svojim politikama i aktivnostima, jednakost žena i muškaraca i da se zalaže za eliminisanje svih nejednakosti na osnovu spola.

Sporazum uvodi koncept korištenja gender *mainstreaming*-a i uvođenja specijalnih mjera za borbu protiv svih vidova diskriminacije. Gender *mainstreaming* predstavlja ugradnju prioriteta i potreba žena i muškaraca u sve zakone, strategije, planove, programe i akcije društva, radi postizanja jednakosti i ravnopravnosti spolova, uzimajući u obzir posljedice koje će ove akcije imati na žene i muškarce. Ovaj termin je uveden u upotrebu donošenjem Pekinške deklaracije i platforme za akciju, na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama (Peking, 1995.)

Brojne su direktive EU koje tretiraju oblast ravnopravnosti spolova, od kojih su najznačajnije i najbrojnije oblasti zapošljavanja i socijalne zaštite. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti rodne ravnopravnosti su:

- CEDAW – *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*
- Milenijumska deklaracija - *Millenium Declaration*

U Deklaraciji Vijeća Evrope o jednakosti žena i muškaraca (Istanbul, 1997.) rodna ravnopravnost definirana je kao jedan od osnovnih kriterija demokratije: Ostvarenje jednakosti žena i muškaraca je sastavni dio procesa koji vodi istinskoj demokratiji. Demokratija mora postati rodno osviještena i osjetljiva na rod.

Rodna ravnopravnost definira se i promovira u mnogim oblastima kroz razne mehanizme i u Evropskoj uniji. EU Povelja osnovnih prava, iz 2000. godine, potvrđuje zabranu diskriminacije i obavezu osiguranja ravnopravnosti muškaraca i žena u svim oblastima. Evropska unija je 2006. godine donijela Mapu puta za postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca – *A Roadmap for Equality Between Women and Men 2006-2010*.

Eliminiranje rodne ravnopravnosti naglašava i Evropska komisija u Strategiji ravnopravnosti žena i muškaraca 2010-2015. godine, a u kojoj se navode i nove dimenzije: postojeći izazovi, novi izazovi i međusektorski izazovi. Ključne tačke za politiku rodne ravnopravnosti su jednakost u ekonomskoj nezavisnosti, jednako plaćanje za isti rad, jednakost u odlučivanju, rodno zasnovano nasilje i rodna ravnopravnost u aktivnostima van EU.

2.2 Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova

Donošenje Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine», broj 16/03) i uspostavljanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima zakonodavne i izvršne vlasti su znatno unaprijedili domaće zakonodavstvo u ovom segmentu ljudskih prava.

Mehanizmi za ravnopravnost spolova su institucije u vladama ili parlamentarna tijela koji su službeno uspostavljeni kako bi se starali o uvođenju principa jednakosti i ravnopravnosti spolova u sve oblasti života i rada, u skladu sa svojim nadležnostima. Njihova osnovna funkcija je da nadziru i koordiniraju primjenu domaćih i međunarodnih pravnih standarda zasnovanih na principima nediskriminacije i ravnopravnosti žena i muškaraca.

Državni nivo

U Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine formirana je Komisija za ostvarenje ravnopravnosti spolova. Pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice u Vijeću ministara BiH formirana je Agencija za ravnopravnost spolova, koja je osnovana Odlukom Vijeća ministara 2004. godine i počela s radom u januaru 2005. godine.

Entitetski nivo

U okviru nadležnosti Parlamenta Federacije BiH formirane su Komisija za jednakopravnost spolova Zastupničkog Doma i Komisija za jednakopravnost spolova Doma Naroda, a u Narodnoj skupštini Republike Srpske formiran je Odbor jednakih mogućnosti.

U okviru Vlade Federacije BiH i Vlade Republike Srpske imenovane su osobe za gender pitanja u svakom ministarstvu.

Na entiteskom nivou izvršne vlasti, kao stručne službe vlada entiteta, djeluju Gender centri Federacije BiH i Republike Srpske.

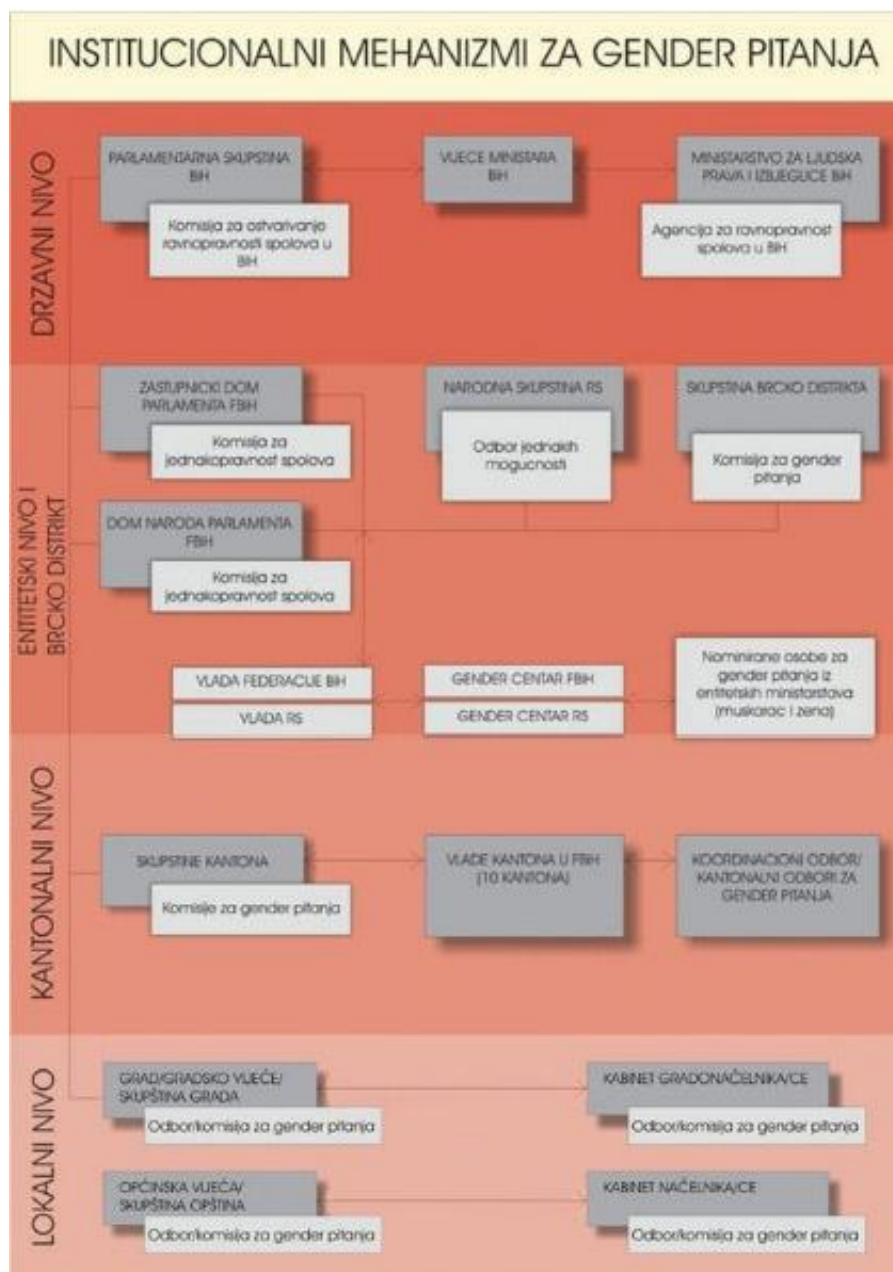
Kantonalni nivo (Federacija BiH)

Pri kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH formirane su komisije za komisije za ravnopravnost spolova (gender pitanja), a pri vladama kantona koordinacioni odbori za gender pitanja.

Općinski nivo

U većini općinskih vijeća i skupština opština u BiH, kao i pri kabinetima načelnika/ca djeluju komisije/odbori za za ravnopravnost spolova.

Pojedine komisije na općinskom (pa i na kantonalnom) nivou nisu funkcionalne, te je neophodno ojačati kapacitete pomenutih komisija kako bi mogle provoditi aktivnosti iz svojih mandata.

Institucionalni mehanizmi za gender pitanja ²

Svi institucionalni mehanizmi imaju precizno definiran mandat, što ukazuje na opredijeljenost vlasti ka postizanju ravnopravnosti spolova i uključivanju gender pitanja u sve oblasti društvenog života. Ipak, stvarni pokretači inicijativa, prijedloga mjera djelovanja, te ključni subjekti u ovom procesu su: Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Gender centar FBiH i Gender centar RS-a. Ova tri institucionalna mehanizma za ravnopravnost spolova su odlučujuća poluga u pokretanju i provođenju aktivnosti, projekata i programa iz oblasti ravnopravnosti spolova, kao i iniciranju uspostavljanja takvih mehanizama na lokalnom nivou.³

² <http://www.arsbih.gov.ba/bhs/gender-mainstreaming/institucionalni-mehanizmi-za-gender-pitanja-u-bih>

³ Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2013-2017. godina

Pohvalno je istaći da su sve tri institucionalna mehanizma prepoznala potrebu da rade i na pitanjima prava lezbejki, gejeva, biseksualnih i trans* (LGBT) osoba te su adekvatno uključila mjere vezane za ovu marginaliziranu grupu u svoje godišnje operativne planove za 2016. godinu. ARS BiH, GC FBiH i GC RS na ovaj način slijede postojeću praksu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova iz država Evropske unije i postaju pioniri_ke borbe za prava seksualnih i rodni_ manjina u BiH. Prava Romkinja, žena na selu i prava žena sa invaliditetom se u budućnosti moraju još intenzivnije tematizovati kroz rad institucionalnih mehanizama.⁴

U svrhu što boljeg provođenja Zakona i održivosti institucionalnih mehanizama, neopodno je dalje jačanje njihovih kapaciteta, kao i međusobne saradnje i koordinacije. Od suštinskog značaja je, također, saradnja i stručna podrška drugim institucijama u procesu uključivanja principa ravnopravnosti spolova.

⁴ <http://eu-monitoring.ba/narandzasti-izvjestaj-pravni-i-institucionalni-okvir-za-ravnopravnost-spolova/>

3 Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Ilidža

3.1 Evropska povelja o rodnoj jednakopravnosti na lokalnom nivou

Osnovni principi Povelje o jednakopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou su:

- jednakopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo
- da bi rodna jednakopravnost bila zagarantovana, moraju se rješavati pitanja višestruke diskriminacije i nepovoljnog položaja
- podjednako sudjelovanje žena i muškaraca u procesima odlučivanja je preduvjet za demokratsko društvo
- eliminisanje rodnih stereotipa je od ključnog značaja za postizanje jednakopravnosti između žena i muškaraca
- uključivanje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja jednakopravnosti između žena i muškaraca
- akcioni planovi i programi za koje su osigurana odgovarajuća sredstva neophodan su alat za unapređenje rodne jednakopravnosti

3.2 Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine

(1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na: a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti; b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova; c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava; d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;

(2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

(3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji

će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

(4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Puna ravnopravnost spolova garantira se u svim oblastima društva, uključujući, ali ne ograničavajući se na oblasti: obrazovanja, ekonomije, zapošljavanja i rada, socijalne i zdravstvene zaštite, sporta kulture, javnog života i medija.⁵

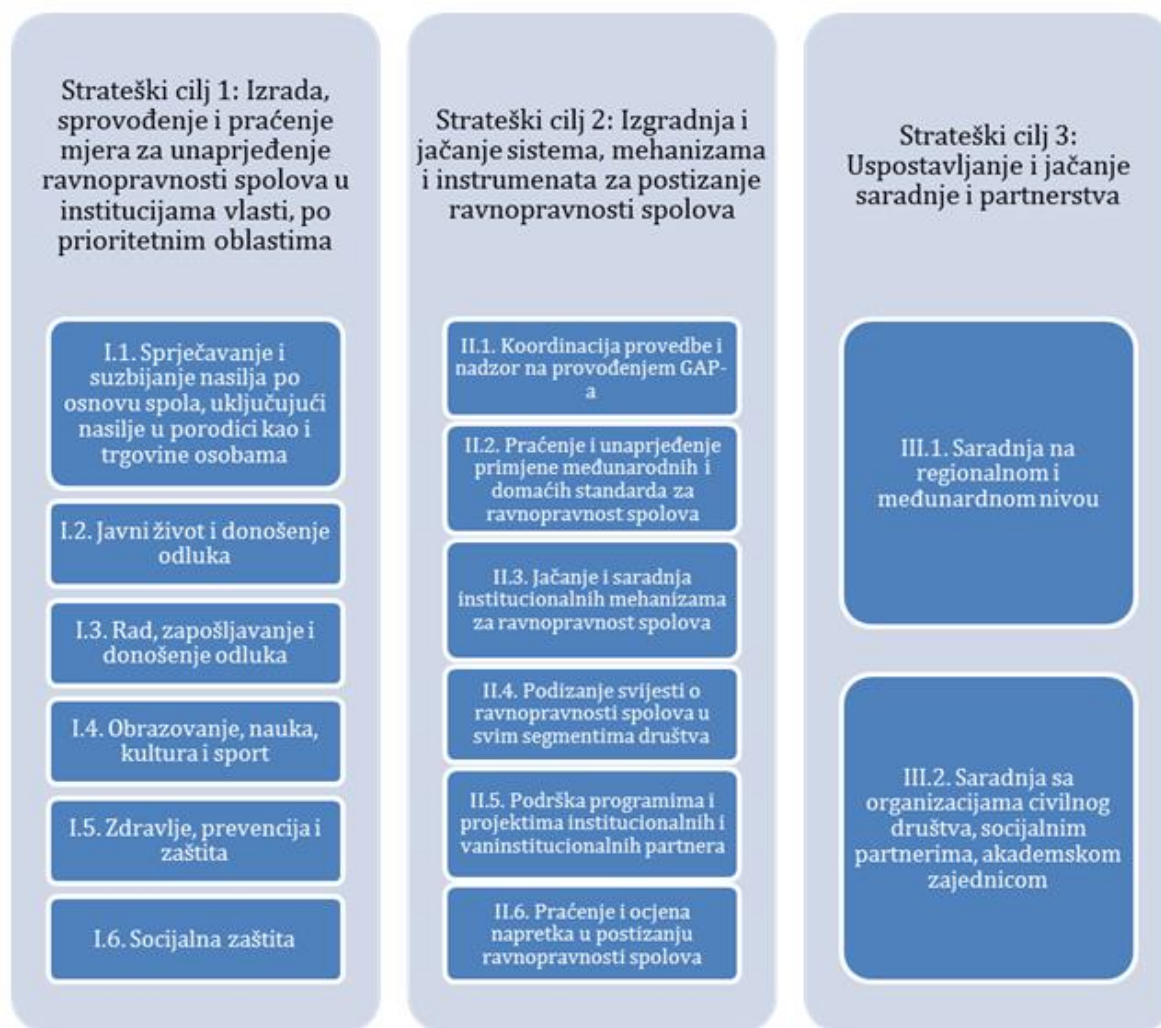
3.3 Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine

Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine za razdoblje 2013.-2017. godine je strateški dokument koji sadrži strateške ciljeve, programe i mjere za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim područjima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. On daje smjernice za izradu godišnjih operativnih planova na entitetskoj, kantonalnoj i lokalnoj razini.⁶

Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za razdoblje 2013.-2017. godine sadrži tri strateška cilja unutar kojih su utvrđena prioritetna područja djelatnosti, odnosno programi i mjere potrebni za ostvarivanje tog cilja.

⁵ Dio trinaesti - obaveze nadležnih organa vlasti, Član 24. ZORS-a BiH

⁶ http://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/GAP_BIH.pdf

Strateški ciljevi Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2013-2017.⁷

⁷ http://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/struktura_GAP.jpg

4 Rodno odgovorno budžetiranje

Budžet Općine je jednogodišnji dokument koji predstavlja finansijski plan Općine za jednu godinu. Priprema ga načelnik u saradnji sa općinskim službama/sektorima, a usvaja ga Općinsko vijeće. Budžet reflektira prioritete i opredijeljenost Općine, a time i opredijeljenost na polju ravnopravnosti spolova.

Budžeti nisu rodno neutralni i neophodno je voditi računa o pravičnoj raspodjeli budžetskih sredstava, a što rezultira unapređenjem ekonomskog razvoja lokalne zajednice. Neophodno je da muškarci i žene imaju jednak pristup budžetskim sredstvima i jednake koristi od upotrebe resursa, a što se postiže uključivanjem rodnog aspekta na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranjem prihoda i rashoda na način da se izvrši alokacija sredstava za provođenje politika, mjera i programa koji će unaprijediti rodnu ravnopravnost i podstaći višestruki potencijal žena i muškaraca u korist razvoja i poboljšanja kvaliteta svakodnevnog života.

Rodno odgovorno (gender senzitivno) budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa.

Rodno odgovorno budžetiranje se ne može smatrati zasebnom oblašću, već instrumentom, odnosno principom koji treba primjenjivati prilikom kreiranja programa mjera i budžeta. To je transferzalna „tema“ koja je bitna za sve druge oblasti javnog i privatnog života, te predstavlja jedan od preduslova za postizanje pune ravnopravnosti spolova.⁸

Tri koraka u rodno odgovornom budžetiranju⁹

⁸ <http://arsbih.gov.ba/rodno-odgovorno-budzetiranje/>

⁹ http://www.sogfbih.ba/uploaded/finansijski_okvir/dok/ROB/3%20Rodno%20odgovorno%20bud%C5%BEetiranje.pdf

Bosna i Hercegovina je tek na početku kreiranja budžeta prema principima ravnopravnosti spolova i općinski budžeti, u većini slučajeva, nisu kreirani prema principu koji uvažava potrebe oba spola. Analizom budžeta Općine Ilidža za period 2014-2016. godine za općinu Ilidža koji je obuhvaćen predhodnim lokalnim GAP-om konstatovano je da nije primijenjen process rodno odgovornog budžetiranja.

Ovo implicira nastavak započetih aktivnosti definiranih gore navedenim dokumentom sa ciljem provođenja mjera za uspostavu mehanizama rodno odgovornog budžetiranja u općini Ilidža, što se definira kao jedan od ciljeva Gender akcionog plana za 2017-2020. godinu.

Prvi koraci za implementaciju ovog cilja planiraju se odmah po usvajanju Izmjena zakona o budžetima Federacije Bosne i Hercegovine, a što se očekuje već tokom 2018. godine.

5 Profil općine Ilidža - demografski podaci

Općina Ilidža obuhvata prostor od 143,4 km² i jedna je od devet općina Kantona Sarajevo koja obuhvata njegovo jugozapadno područje (43' 50" sjeverne geografske širine i 18' 21" sjeverne geografske širine). Do 1992. godine površina teritorije općine bila je 16.946 hektara. Dejtonskim sporazumom dio teritorije je pripao Republici Srpskoj, tako da sada područje općine obuhvata površinu od 14.950 hektara, odnosno 84,8 posto prijeratne površine.

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, odnosno podacima koje su objavili Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine i entitetski zavodi, na području općine Ilidža živi 71.892 stanovnika/ce u 16 mjesnih zajednica: Blažuj, Butmir, Donji Kotorac, Hrasnica I i II, Ilidža Centar, Lužani, Osjek, Otes, Rakovica, Sokolović-Kolonija, Stup, Stup II, Stupsko brdo, Vrelo Bosne i Vreoca.

Ilidža se nalazi na 499 metara nadmorske visine, a najviša tačka teritorije općine je Crni Vrh sa 1504 metara nadmorske visine. Prostire se u samom podnožju planine Igman. Locirana je na središnjem dijelu važnog prirodnog magistralnog pravca koji ide dolinom rijeke Bosne i Neretve, spajajući se, na sjeveru, sa srednjom Evropom, i na jugu, izlazeći na Jadransko more. Ilidža spada u umjerene subalpske oblasti.

Ime Ilidža potiče od stare turske riječi "iladž" – što izvorno znači i označava mjesto koje je zdravo, koje nudi, daje i osigurava zdravlje, mjesto koje liječi i na kojem svako može naći lijek.

Zbog povoljnog geografskog položaja, klimatskih uvjeta, obilja vode, plodnosti zemljišta i šumskih bogatstava stvoreni su uslovi za daljni razvoj Ilidže kao jednog od najpogodnijih prostora za naseljevanje i život.

Otvaranjem univerziteta kao što su Internacionalni univerzitet, Internacionalni Burch univerzitet i Sarajevska škola za nauku i tehnologiju, Ilidža je postala univerzitetskim centrom koji okuplja studente/ice drugih zemalja.

Prirodne ljepote Ilidže, među kojima je i spomenik prirode Vrelo Bosne, omogućavaju zdrav i kvalitetan život. Općina Ilidža u narednom periodu ima u planu razvijati turističke potencijale općine.

6 Gender senzitivna karta Općine Ilidža

Gender karta općine sačinjena je na osnovu podataka dobivenih iz općinskih službi, javnih preduzeća, institucija i ustanova, kao i udruženja građana i političkih organizacija, a na osnovu službenih upita Komisija zaduženih za izradu Gender akcionog plana općine Ilidža.

Podaci su obuhvatili period do zaključno sa decembrom 2015., odnosno 2016. godine.

6.1 Statistički podaci o spolnoj strukturi

Na području općine Ilidža djeluje deset javnih ustanova osnovnih škola, Osnovna muzička škola, dvije javne ustanove srednje škole, tri privatne osnovne škole (O.Š. El Manar, Katolički školski centar - Područna škola Stup i Međunarodna osnovna škola), privatna srednja škola (Tursko Bosanski Sarajevo koledž), i tri privatne visokoškolske ustanove. Sve navedene odgojno-obrazovne institucije sarađuju sa Općinom preko nadležne Službe. Općina, iako nije osnivač, takođe pruža podršku razvoju odgojno-obrazovne djelatnosti u oblasti osnovnog i srednjeg obrazovanja.

U dole datim tabelama prikazani su podaci bazirani na spolnoj strukturi zaposlenih i učenika u osnovnim i srednjim školama, a koji obuhvataju podatke iz školske 2015./16. godine i podatke na osnovu upisa u školsku 2016/17. godinu.

Broj učenika/ca u osnovnim školama u općini Ilidža - šk. 2015/16. godina

Javne ustanove (10 škola)	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
4967	2426	2541
Osnovna muzička škola	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
312	160	152
OŠ "El-Manar"	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
183	98	95

Broj učenika/ca u srednjim školama u općini Ilidža - šk. 2015/16. godina

Srednja tehnička škola grafičkih tehnologija, dizajna i multimedije	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
475	199	276
Četvrta gimnazija	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
402	242	160
Međunarodna srednja škola	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
298	151	147
Tursko-bosanski koledž	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
365	152	213

U zbirnom broju, otprilike je ravnomjeran broj ženskih i muških osoba koje pohađaju osnovne i srednje škole na Ilidži. Međutim, primjetno je manji broj učenika/ca u srednjim školama, nego u osnovnim na području općine Ilidža, što ukazuje da veliki broj djece srednju školu pohađa van matične općine.

Broj žena zaposlenih u osnovnim školama na području općine Ilidža čini oko 79% od ukupnog broja zaposlenih.

Broj zaposlenih u osnovnim školama u općini Ilidža - šk. 2015/16. godina		
Javne ustanove (10 škola)	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
391	310	81
Osnovna muzička škola	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
31	20	11
OŠ "El-Manar"	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
24	21	3

Što se tiče broja zaposlenih u srednjim školama, raspoloživ je samo broj od 141 zaposlenih direktno u nastavi (nastavnici), ali bez razvrstavanaj prema spolnoj strukturi.

Na području općine Ilidža djeluju tri privatne visokoškolske ustanove. Prikupljeni su podaci o broju upisanih studenata/ica u posljednje dvije školske godine, te podaci o broju diplomanata.

Internacionalni univerzitet u Sarajevu:

Školska 2015/16. godina		
Ukupno upisanih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
489	268	221
Školska 2016/17. godina		
Ukupno upisanih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
484	268	216
Diplomanti/kinje		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
1413	728	685

Internacionalni Burch univerzitet:

Školska 2015/16. godina		
Ukupno upisanih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
599	306	293
Školska 2016/17. godina		
Ukupno upisanih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
450	241	209
Diplomanti/kinje		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
737	386	351

Sarajevska škola za nauku i tehnologiju:

Školska 2015/16. godina		
Ukupno upisanih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
124	64	60
Školska 2016/17. godina		
Ukupno upisanih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
82	43	39
Diplomanti/kinje		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
40	22	18

U općini Ilidža postoje 6 vrtića: Radost, Lužani, Amel i Nur, Sretno djetinjstvo, Sunshine international pre-school i Kid IUS. Prema dostavljenim podacima za školsku 2016/17. godinu, imamo sljedeću spolnu strukturu djece u pojedinim predškolskim ustanovama:

Vrtić Amel i Nur		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
96	41	55
Vrtić Sunshine international pre-school		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
48	30	18
Vrtić Kid IUS		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
23	12	11

Na području općine Ilidža djeluju dvije javne ustanove iz oblasti kulture, sporta i rekreacije, i to JU Kulturno-sportski i rekreacioni centar Ilidža i JU za kulturu, sport i rekreaciju Hrasnica-Ilidža. Dostavljeni podaci iz 2016. godine pokazuju sljedeću spolnu strukturu zaposlenih u ove dvije javne ustanove:

JU Kulturno-sportski i rekreacioni centar Ilidža		
Ukupno zaposlenih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
11	3	8
Upravni odbor	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
5	2	3
Nadzorni odbor	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
3	2	1

Javna ustanova za kulturu, sport i rekreaciju Hrasnica-Ilidža		
Ukupno zaposlenih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
19	5	14
Upravni odbor	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
5	0	5
Nadzorni odbor	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
3	0	3

Na području općine Ilidža djeluje jedno Javno preduzeće čiji je osnivač Općina, za koje podaci o spolnoj strukturi zaključno sa 31.12.2016. godine izgledaju ovako:

Javno preduzeće "Ilidža", d.o.o.		
Ukupno zaposlenih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
16	2	14
Skupština preduzeća	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
3	0	3
Nadzorni odbor	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
3	0	3
Odbor za reviziju	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
3	2	1

U registrima za obavljanje djelatnosti, samostalni preduzetnici fizička lica na dan 31.12.2015. godine vodi se:

Trgovina		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
298	120	178
Obrt - zanatstvo		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
499	148	351
Ugostiteljstvo		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
197	69	128
Auto škola		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
8	1	7
Taksisti		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
87	0	87
Autoprevoznici		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
46	0	46
Fijakeristi		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
31	0	31

U registrima za obavljanje djelatnosti, samostalni preduzetnici fizička lica na dan 31.12.2016. godine vodi se:

Trgovina		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
342	153	189
Obrt - zanatstvo		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
568	171	397
Ugostiteljstvo		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
203	71	132
Auto škola		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
8	1	7
Taksisti		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
86	0	86
Autoprevoznici		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
46	0	46
Fijakeristi		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
34	0	34

Općina Ilidža je u 2015. i 2016. godini realizovala projekte dodjele plastenika površine 100 m2 i projekte dodjele sadnica malina korisnicima/ama sa područja općine Ilidža.

Projekti dodjele plastenika - 2015. godina		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
65	22	43
Projekti dodjele plastenika - 2016. godina		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
71	17	54
Projekti dodjele sadnica malina - 2015. godina		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
22	2	20
Projekti dodjele sadnica malina - 2016. godina		
Ukupan broj	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
15	1	14

Spolna struktura u 13 udruženja iz oblasti poljoprivrede, lovstva i ribolovstva:

Udruženja iz oblasti poljoprivrede, lovstva i ribarstva

Ukupan broj članova	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
786	123	663

Uvidom u evidenciju Službe za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica dostavljeni su sljedeći podaci o korisnicima socijalne zaštite u 2016. godini, razvrstano po kategorijama i spolu:

Dodatak na djecu

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
2049	1165	884

Jednokratna pomoć za novorođenče

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
107	89	18

Novčana naknada iz radnog odnosa

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
543	543	0

Novčana naknada majci koja ne radi

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
693	693	0

Zdravstvena zaštita djece do 15 godina

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
124	92	32

Zdravstvena zaštita lica preko 65 godina

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
287	186	101

Zdravstveno osiguranje socijalno ugroženih lica

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
145	97	48

Zdravstveno osiguranje raseljenih lica

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
108	64	44

Zdravstveno osiguranje civilnih žrtava rata

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
66	32	34

Civilne žrtve rata - lična invalidnina

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
338	193	145

Civilne žrtve rata - porodična invalidnina

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
289	208	81

Jednokratne novčane pomoći za socijalno ugrožene

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
1163	622	541

Jednokratne pomoći teško oboljelih lica

Ukupno	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
92	53	39

U okviru političkih stranki na području općine Ilidža djeluju forumi žena i asocijacije žena, kao interesno organiziranje žena u okviru političkog djelovanja tih stranki. Asocijacije i forumi žena kroz politički aktivizam doprinose demokratskom ambijentu političke participacije u ukunim političkim i društvenim tokovima zajednice.

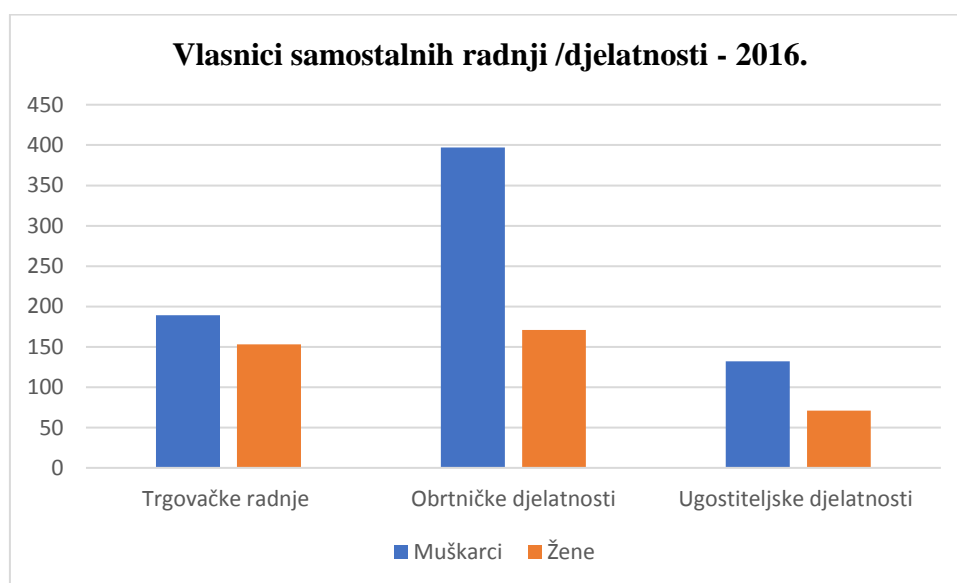
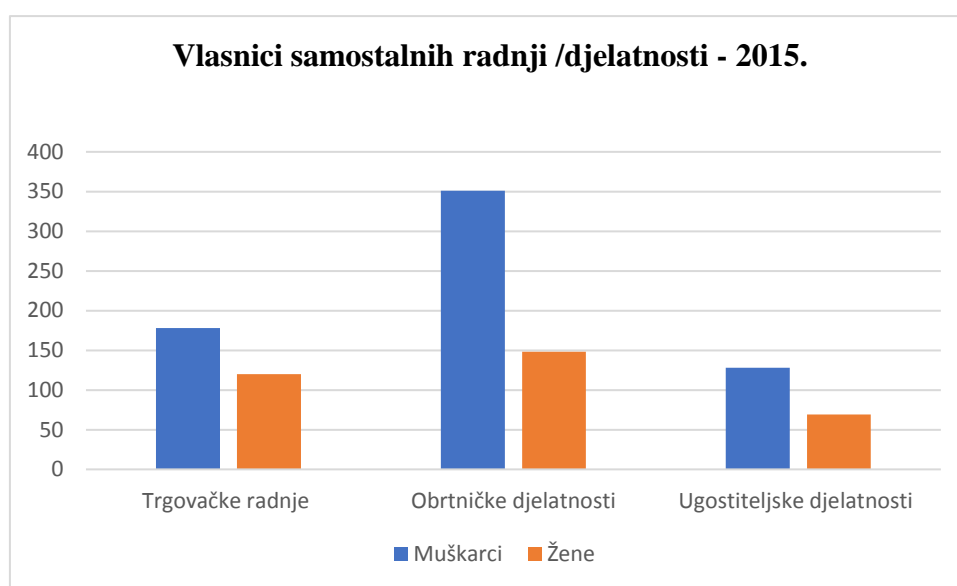
- Općinski odbor SDA Ilidža u svom sastavu ima ukupno 42 člana, od čega su 38 osoba muškog spola i 4 osobe ženskog spola. OO SDA ima formiranu Asocijaciju žena na općinskom nivou koja broji 27 članica, kao i Asocijaciju FATMA koja vodi brigu o odgoju i obrazovanju djece, prvenstveno djece bez roditelja, te djece šehida i poginulih boraca. Asocijacija FATMA broji 27 članica.
- OO Naša stranka Ilidža u svom sastavu nema asocijaciju/forum žena na lokalnom nivou, ali generalno zastupa ravnopravnost spolova. Zastupljenost žena u organima i tijelima stranke Statutom je definisan kao jedan od bitnih kriterija. Kao Stranka, provodi aktivnost Inicijativa 50%, koja ima za cilj da animira I educira članice I simpatizerke u vezi sa aktivnijim učešćem žena u politici.

Većim učešćem i zainteresiranošću žene za političku afirmaciju dobijamo jaču i demokratski orijentiranu zajednicu. Odredbom člana 15. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini propisane su obaveze političkih stranaka, organa vlasti, civilnog društva i upravljačkih struktura kompanija u promicanju ravnopravnosti spolova u procesu donošenja odluka (donošenje planova za unapređenje ravnopravnosti spolova, osiguravanje ravnopravne zastupljenosti spolova u procesu odlučivanja i dr.)

6.2 Analiza spolne strukture sa aspekta socio-ekonomskog statusa

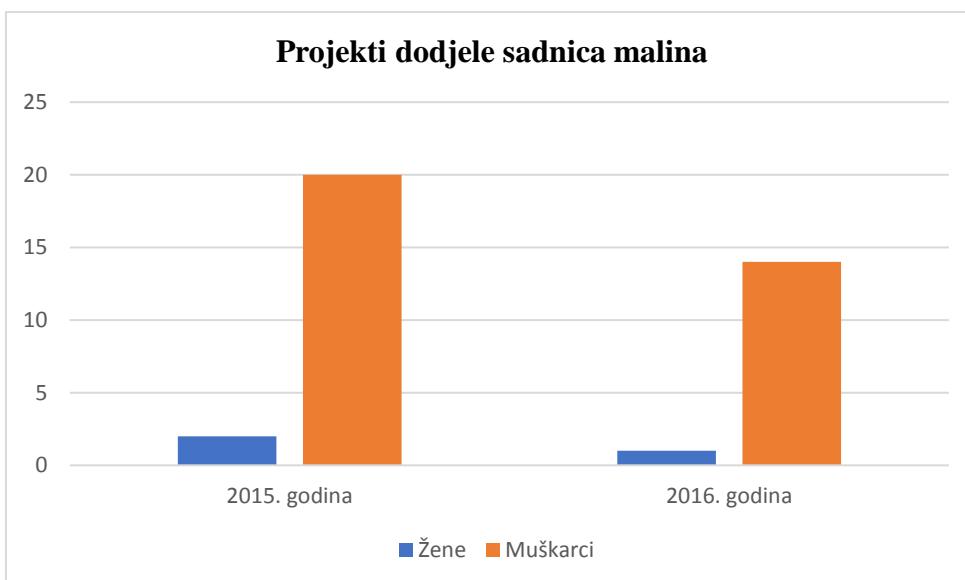
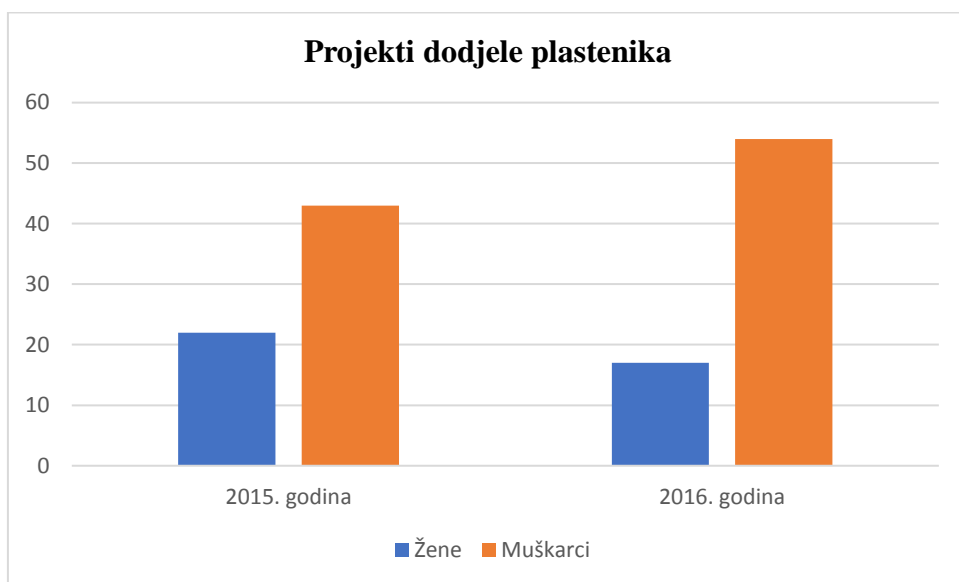
Imajući u vidu prezentiranu statistiku, rodna segregacija nije uočljiva u pogledu dostupnosti i korištenja obrazovnih institucija koliko u izboru obrazovnih profila i smjerova - tradicionalnih zanimanja i obrazovnih profila, što se kasnije odražava i na položaj žena i muškaraca na tržištu rada. Žene se češće nego muškarci odlučuju za poslove u administraciji, te poslove stručnjaka, umjetnika i bavljenje uslužnim djelatnostima, dok su zanimanja kao što su: zanatlije, vozači i dalje prepoznata kao dominantno "muška" i mali broj žena se bavi njima.

Na području općine Ilidža žene su znatno manje zastupljene kao vlasnice samostalnih radnji/djelatnosti. Ova neravnomjernost je posebno izražena za obrtničke radnje, gdje žene čine cca. 30% ukupnog broja vlasnika obrtničkih radnji na Ilidži.

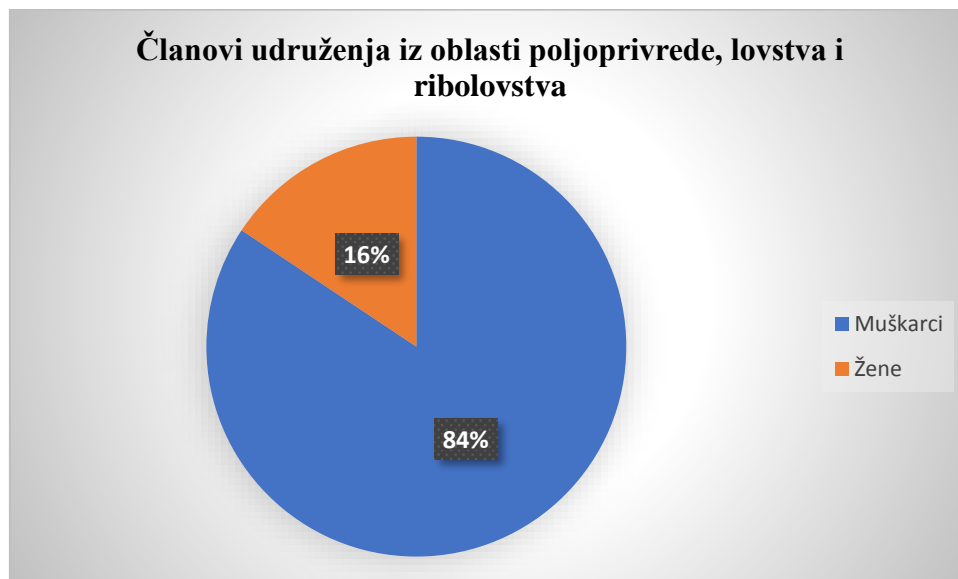

Tokom realizacije projekata dodjele plastenika na području općine Ilidža tokom 2015. i 2016. godine takođe je uočena značajna neravnomjernost u zastupljenosti žena, a koja iznosi cca. 33% u 2015. godini, te cca. 23% u 2016. godini.

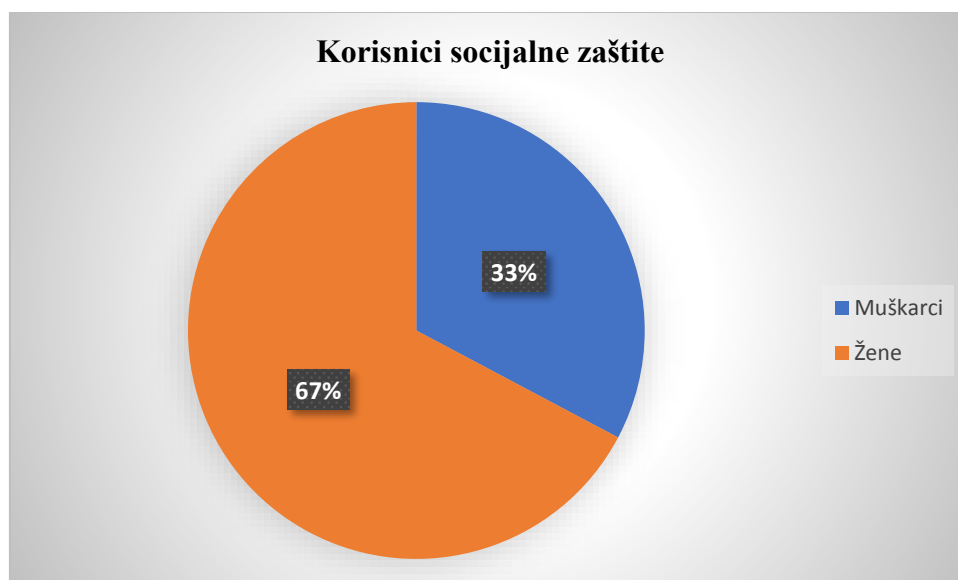
Ova neravnomjernost još više je izražena u realizaciji projekata dodjele sadnica malina, gdje je zastupljenost žena ispod 10%.

Broj članova ženskog spola u udruženjima iz oblasti poljoprivrede, lovstva i ribolovstva iznosi cca. 15%, što ukazuje na male mogućnosti da se žene afirmišu u pogledu socio-ekonomskog razvoja kroz programme rada udruženja.

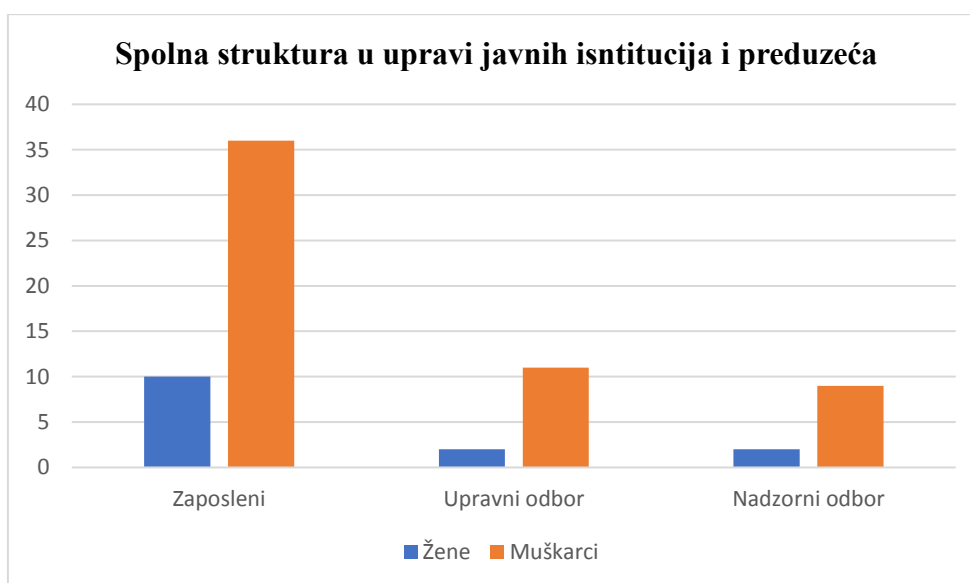
Podaci o broju korisnika socijalne zaštite na području općine Ilidža pokazuju da je znatno broj socijalno ugroženih žena nego muškaraca.

Na osnovu gornje analize, kao jedan od ciljeva u okviru Gender akcionog plana općine Ilidža za period 2017-2020. godine, definira se cilj koji se odnosi na podsticanje rodno odgovornog poduzetništva, sa fokusom na ekonomsko osnaživanje žena što vodi ne samo ka prosperitetu žena ponaosob, nego i ka prosperitetu same lokalne zajednice.

Veoma je važno raditi na ovom segmentu unapređenja spolne ravnopravnosti, jer obespravljani položaj i osiromašivanje žena dovodi u pitanje položaj i egzistenciju onih koji neposredno zavise od tih žena: njihova djeca, te njihovi stari ili iznemogli članovi porodica o kojima te žene brinu. Sa ciljem postizanja jednakosti između žena i muškaraca, potrebno je osigurati uključivanje žena u sve društvene procese i jednaku participaciju različitih oblika: od pravovremenog informisanja, konsultovanja, učestvovanja u donošenju i sprovođenju odluka, a samim tim i preuzimanja odgovornosti za iste.

Gledajući položaj žena u rukovodstvenim strukturama javnih institucija i preduzeća, može se zaključiti da su žene veoma slabo zastupljene. U nekim upravnim/nadzornim odborima nema čak niti jedna žena.

Formalno gledano, žene i muškarci imaju jednaka prava. Međutim, na osnovu raspoloživih statističkih podataka uočava se da je ukupni socijalno-ekonomski status žena u znatno gorem položaju u odnosu na muškarce i da postoji dubok jaz između proklamovanih principa i konkretne prakse u sprovođenju politika.

Analizirajući raspoložive podatke sa aspekta rodnog senzibiliteta, može se rezimirati sljedeće:

- od ukupnog broja stanovnika općine Ilidža, žene čine polovinu
- posmatrano po starosti, kod srednjovječnog i starog stanovništva veći je broj žena, dok su kod mlađeg stanovništva muškarci brojno dominantniji
- muškarci preovlađuju kao lica na koja se vodi domaćinstvo,
- među nepismenim stanovništvom, u skoro svim starosnim grupama, više je žena nego muškaraca
- žene u većem broju upisuju i završavaju visoke škole i fakultete. Među upisanim studentima žena je 56% , a među diplomiranim 58% (podaci iz 2015.god.)

- u 2015. godini doktoriralo je više muškaraca (52%) nego žena (48%), što pokazuje da žene zbog radnih i porodičnih obaveza odustaju od daljeg školovanja na studijama trećeg stepena
- u većini starosnih grupa kompjuterski su pismeniji muškarci nego žene. Samo među mlađima stanovništvom 16-24 godina žene više koriste računare. U starijim starosnim grupama, među korisnicima računara, brojniji su muškarci.

Ključne oblasti u sadašnjem društvenom trenutku od kojih direktno zavisi poboljšanje položaja žena i unapređenje ravnopravnosti spolova su one koje se tiču obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja, nasilja nad ženama, učešća žena u kreiranju politika i u donošenju odluka u svim oblastima društvenog, javnog i političkog djelovanja, kulturnog života, kao i u okviru javnog informisanja.

Gore pomenuti aspekti života i rada u okviru lokalne zajednice razmatrani su tokom izrade ovog Gender akcionog plana, te je dio njih inkorporiran u ciljeve i mjere za unapređenje rodne ravnopravnosti i poboljšanje položaja žena, kako bi se umanjila i preduprijedila diskriminacija žena, kao i da bi se uticalo na otklanjanje posljedica diskriminacije.

7 Gender karta općine kao jedinice lokalne samouprave

Zaposleno u Općini

Ukupno zaposlenih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
226	129	97

Rukovodeći državni službenici

Ukupno zaposlenih	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
14	9	5

Općinsko vijeće Ilidža 2016-2020.

Ukupno vijećnika/ca	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
31	7	24

Komisije Općinskog vijeća

Ukupno članova/ica	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
72	27	45

Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova

Ukupno članova/ica	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
5	2	3

Komisija za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge

Ukupno članova/ica	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
5	4	1

Savjeti mjesnih zajednica

Ukupno članova/ica	Osobe ženskog spola	Osobe muškog spola
116	20	96

8 Procjena provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova u Općini Ilidža

Za procjenu provedbe Zakona o ravnopravnosti na lokalnom nivou, izvršena je analiza odgovora na pitanja koja su najvećim dijelom vezana za implementaciju odredbi definiranih u Zakonu o ravnopravnosti spolova BiH, kao i obaveze koje su definirane GAP-om BiH.

U skladu s analizom navodimo sljedeće rezultate:

- Odlukom Općinskog vijeća Ilidža formirana je Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti polova. Nadležnosti Komisije su:
 - utvrđuje prijedloge za izbore, imenovanja i razrješenja nadležnosti Vijeća vodeći računa o ravnopravnoj zastupljenosti spolova,
 - saraduje sa parlamentarnim strankama u Vijeću, pribavlja njihova mišljenja i stavove vezano za izbore, imenovanja i razrješenja iz nadležnosti Vijeća,
 - predlaže Vijeću u skladu sa zakonom i Statutom Općine donošenje akata kojima se regulišu plaće, naknade i druga pitanja izabranih zvaničnika Općine, kao i naknade za vršenje funkcije vijećnika, komisija i drugih organa,
 - razmatra statutarna pitanja i donosi rješenja iz radno-pravnog odbora izabranih zvaničnika Općine,
 - razmatra i daje primjedbe, mišljenja i sugestije o nacrtima zakona i drugih akata kojima se reguliše oblast koja obuhvata djelokrug rada ove Komisije,
 - obavlja poslove verifikacije i prestanka mandata vijećnika u skladu sa Izbornim zakonom BiH,
 - prati i promovira ravnopravnu zastupljenost spolova na nivou Općine,
 - prati statističke podatke prikazane po spolu za članove Vijeća i sva imenovanja iz nadležnosti Vijeća, i o istom informiše Vijeće,
 - izrađuje programe i planove radi poboljšanja spolne zastupljenosti u Vijeću, Komisijama, povremenim radnim tijelima Vijeća i svim imenovanjima iz nadležnosti Vijeća,
 - ostvaruje saradnju sa Gender centrom FBiH i nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti, sindikatima i udruženjima građana, koji se bave pitanjima ravnopravnosti spolova,
 - obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.
- Odlukom Općinskog vijeća Ilidža formirana je Komisija za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge. Nadležnosti Komisije su:
 - razmatra pitanja ostvarivanja i zaštite sloboda i prava građana, a posebno pitanja vezana za kršenje sloboda i prava od strane općinskih službi za upravu, i institucija koja vrše javna ovlaštenja iz nadležnosti Općine;
 - ukazuje na pojave i probleme u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda i predlaže mjere Vijeću u cilju zaštite ljudskih prava i sloboda;
 - razmatra i daje primjedbe, mišljenja i sugestije o nacrtima zakona i drugih akata kojima se reguliše oblast koja obuhvata djelokrug rada ove Komisije;
 - prati ostvarivanje ljudskih prava i sloboda iz oblasti ostvarivanja vjerskih potreba građana i slobode djelovanja vjerskih zajednica u skladu sa Ustavom i zakonom;
 - razmatra i druga pitanja iz oblasti zaštite ljudskih prava;

- razmatra predstavke i prijedloge građana, pravnih lica i političkih stranaka, ispituje putem nadležnih općinskih službi osnovanost predstavki i prijedloga, zauzima svoj stav, i nadležnim službama predlaže preduzimanje zakonskih mjera i o tome obavještava podnosioca u skladu sa Zakonom o postupanju sa predstavkama i prijedlozima;
 - podnosi najmanje jednom godišnje Vijeću izvještaj o radu u postupanju sa predstavkama i prijedlozima sa ocjenom stanja i prijedlogom mjera;
 - osatvaruje saradnju sa drugim srodnim komisijama i tijelima i međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjima iz nadležnosti ove Komisije.
- Zadnjom izmjenom Statuta iz 2010. godine, uvedeno je novo poglavlje koje se tiče ostvarivanja i zaštite ljudskih prava i sloboda i saradnje sa institucijama za zaštitu ljudskih prava (Član 14.)
 - u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti, Općina će poštovati temeljna ljudska prava i slobode svih građana Bosne i Hercegovine i konstitutivnost naroda Bošnjaka, Hrvata i Srba zajedno sa Ostalima, te će osigurati u najvećoj mogućoj mjeri njihovu zastupljenost u skladu sa ustavom i zakonom
 - na području općine pripadnicima nacionalnih manjina garantuju se i osiguravaju osnovna prava i zaštita ravnopravnog učešća u javnim poslovima u skladu sa ustavom, Zakonom o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji Bosne i Hercegovine i ovim statutom
 - općina će u okviru samo upravnog djelokruga preduzimati odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredaba propisanih Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini
- Izbor savjeta MZ (Statut – Član 70.)
 - broj članova savjeta mjesne zajednice utvrđuje se statutom mjesne zajednice, koji ne može biti manji od pet ni veći od devet članova, a određuje se u zavisnosti od veličine područja, ekonomske razvijenosti i broja stanovnika svakog naselja na području mjesne zajednice
 - prilikom predlaganja kandidata za članove savjeta mjesne zajednice mora se voditi računa o ravnomjernoj zastupljenosti svakog naselja na području mjesne zajednice kao i da prijedlozi kandidata odražavaju nacionalnu strukturu stanovništva mjesne zajednice, mladih, te da spolovi budu ravnopravno zastupljeni, u skladu sa zakonom
 - odlukom Općinskog vijeća raspisuju se izbori za članove savjeta mjesnih zajednica zadužuju organi za provođenje izbora i utvrđuje obaveza dostavljanja izvještaja o rezultatima provedenih izbora za članove savjeta mjesne zajednice
 - Općinsko vijeće donosi odluku o potvrđivanju rezultata provedenih izbora za savjete mjesnih zajednica u roku od 30 dana od dana održavanja izbora
- Kada je u pitanju provedba Zakona o ravnopravnosti spolova sa aspekta pozicija organa vlasti (općinski načelnik i Općinsko vijeće) treba konstatovati da su poziciju općinskog načelnika u kontinuitetu obnašali muškarci.

Općinsko vijeće kao organ vlasti na lokalnom nivou je u periodu od 2004 – 2014. godine predstavljala žena. U trenutnom mandatu Općinskog vijeća 2016-2020.godina sve funkcije Općinskog vijeća (predsjedavajući i dva zamjenika predsjedavajućeg) obnašaju muškarci.

- Prvobitni Gender akcioni plana za općinu Ilidža je obuhvatio trogodišnji period od 2014-2016. godine, a njegova izrada je pokrenuta u okviru inicijative Jednake mogućnosti za žene i muškarce u politici, zajedničke inicijative Transkulturne psihocijalne obrazovne fondacije iz Sarajeva i Instituta za razvoj mladih KULT, a koja se provodila uz finansijsku podršku Švicarske agencije za razvoj i saradnju - SDC.

Naime, tokom saradnje između Općine Ilidža i Instituta za razvoj mladih KULT, kao i održanog radnog sastanka između predstavnica Instituta i Općinskog vijeća Ilidža na kojem se detaljnije govorilo o temi GAP-a, ustanovljeno je da je na Općinskom vijeću Ilidža potrebno pokrenuti inicijativu za izradu i donošenje lokalnog Gender akcionog plana općine Ilidža. Vijećnica Ajla Milišić je na 7. redovnoj sjednici Vijeća održanoj dana 25.06.2013.godine pokrenula navedenu inicijativu koju je Vijeće Zaključkom prihvatilo i pristupilo izradi i donošenju lokalnog Gender akcionog plana općine Ilidža, kao i da nosilac izrade ovog dokumenta bude Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova.

- Član 20. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH je u organu uprave primijenjen
- Općina nije na ozbiljan i sistematski način pristupila analizi i primjeni Zaključnih komentara i Preporuka CEDAW/C/BiH/CO/3 za daljnju implementaciju CEDAW Konvencije u BiH
- Općina posjeduje statističke podatke razvrstane po osnovu spola
- Općina nije do sada predlagala značajnije mjere i programe za eliminiranje diskriminacije van organa uprave, ali je pružala podršku inicijativama te vrste koje su organizirale nevladine organizacije kao npr. Košnica, Rodnopravni budžet za mlade, te druge inicijative iz Strategije prema mladima. Ilidža je prva općina u BiH koja je usvojila strategiju za mlade i budžet njenog provođenja. Prva Strategija za mlade Općine Ilidža sa akcionim planom 2007 – 2009. usvojena je na 19. redovnoj sjednici Općinskog vijeća održanoj u decembru 2006. g.
- Općina nije vršila analizu jednakosti i ravnopravnosti spolova kao preduslov za planiranje mjera i projekata iz akcionog plana
- Problematika iz oblasti jednakosti i ravnopravnosti spolova razmatrana je na sjednicama saziva Općinskog vijeća 2008-2016. Sadašnji saziv Općinskog vijeća još uvijek nije razmatrao ovu problematiku.
- Normativni akti i dokumenti Općine su usklađeni sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

- Redovni programi rada predstavničke i izvršne vlasti ne podrazumijevaju osiguranje budžetskih sredstava za implementaciju Zakona ili inicijativa vezanih za ravnopravnost spolova
- Ne postoje uspostavljeni mehanizmi za programsko i rodno odgovorno budžetiranje
- Općina ne prati efekte utroška budžetskih sredstava na ciljne grupe stanovništva, žena i muškaraca
- Općina je provodila odluke o stipendiranju i dodjeli budžetskih sredstava bez ikakvog vida diskriminacije, u svrhu približavanja postupku rodno odgovornog budžetiranja kao procesa
- Na području općine Ilidža postoji besplatna pravna pomoć. Uslugu besplatne pravne pomoći moguće je ostvariti i u prostorijama Zavoda za pružanje besplatne pravne pomoći Kantona Sarajevo
- Zakonom propisana minimalna sredstva za finansiranje zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici se ne izdvajaju jer navedena problematika nije u nadležnosti općine
- Sistematski pregled za žene, kao dodatni član 18. stav 3 Zakon o ravnopravnosti spolova FBiH
 - svi imaju jednako pravo na zdravstvenu zaštitu, dostupnost zdravstvenim uslugama, uključujući i one koje se odnose na planiranje porodice, bez obzira na spol
 - zdravstvene institucije preduzet će sve mjere u cilju sprečavanja diskriminacije po osnovu spola u uživanju svih oblika zdravstvene zaštite
 - nadležni organi vlasti preduzet će posebne mjere u cilju zaštite i unapređenja reproduktivnog zdravlja žena

9 Zajednički plan implementacije GAP-a

Prvi cilj: Uspostaviti mehanizam rodno odgovornog budžetiranja u Općini Ilidža					
Mjere/Aktivnosti	Nositelji implementacije	Indikatori	Način/sredstvo verifikacije napretka	Vrijeme realizacije	Okvirni iznos sredstava i izvori finansiranja
<p>Mjera 1: Uspostaviti radnu grupu za rodno odgovorno budžetiranje</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Formiranje radne grupe - Općinska služba za finansije - Edukacija članova radne grupe 	Općinska služba za finansije	<ul style="list-style-type: none"> - Formirana radna grupa - Održane edukacije za članove/ice radne grupe 	<ul style="list-style-type: none"> -Izvještaj o formiranju i edukaciji radne grupe -Broj educiranih za izradu rodno odgovornog Budžeta 	II kvartal 2018. god.	2.000,00 KM Budžet Općine Ilidža
<p>Mjera 2: Uspostaviti rodno odgovorno budžetiranje</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada budžeta sa elementima rodnog budžetiranja 	Općinska služba za finansije- Radna grupa za rodno budžetiranje	<ul style="list-style-type: none"> - Pripremljen budžet sa elementima rodnog budžetiranja 	Izvještaj o izvršenju budžeta	IV kvartal 2018. god. IV kvartal 2019. god.	Nisu potrebna sredstva

Drugi cilj: Podsticanje rodno odgovornog poduzetništva u Općini Ilidža					
Mjere/Aktivnosti	Nositelji implementacije	Indikatori	Način/sredstvo verifikacije napretka	Vrijeme realizacije	Okvirni iznos sredstava i izvori finansiranja
<p>Mjera 1: Jačanje menadžerskih i ličnih sposobnosti za ulazak u svijet poduzetništva i turizma</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Okrugli sto na temu iskustva i prakse lokalnih zajednica u podsticanju poduzetništva žena 	Općinska služba obrazovanje, kulturu i sport	- Održan okrugli sto	-Izveštaj o broju učesnica okruglog stola -Evaluacioni upitnik učesnica	2018. god. 2019. god. 2020.god.	6.000,00 KM (trogodišnji period) Budžet Općine Ilidža
<p>Mjera 2: Podrška za pokretanje projekata u skladu sa vrijednostima rodne ravnopravnosti</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada pravilnika o kriterijim, načinu i postupku dodjele budžetskih sredstava za poticaj poduzetništva žena 	Općinska služba za privredu i turizam	- Pripremljen budžet sa elementima rodnog budžetiranja	- Usvojen pravilnik o kriterijima, načinu i postupku dodjele budžetskih sredstava za poticaj poduzetništva žena	I kvartal 2019 god.	Nisu potrebna sredstva
<ul style="list-style-type: none"> - Raspisivanje javnog poziva za (su)finansiranje poduzetništva žena 	Općinska služba za privredu i turizam		-Potpisani ugovori za dodjelu sredstava	II kvartal 2019. god. II kvartal 2020. god.	40.000,00 KM (dvogodišnji period)

Treći cilj: Povećati uključenost građana/ki u suzbijanju i sprečavanju rodno motivisanog nasilja					
Mjere/Aktivnosti	Nositelji implementacije	Indikatori	Način/sredstvo verifikacije napretka	Vrijeme realizacije	Okvirni iznos sredstava i izvori finansiranja
<p>Mjera 1: Ispitivanje mišljenja javnosti o pitanjima jednakosti i ravnopravnosti spolova, o rodno zasnovanom nasilju u porodici</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izbor nevladine organizacije za provođenje ispitivanja - Prezentacija rezultata mišljenja javnosti 	Općina Ilidža, Izabrana nevladina organizacija	<ul style="list-style-type: none"> - Izvršena analiza rezultata ispitivanja - Održana prezentacija rezultata istraživanja 	<ul style="list-style-type: none"> -Izvještaj o analizi rezultata istraživanja -Izvještaj o održanoj prezentaciji 	2018. god.	5.000,00 KM Budžet Općine Ilidža
<p>Mjera 2: Podizanje svijesti javnosti o neprihvatljivosti rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vršnjačke edukacije za učenike srednjih škola na području Općine Ilidža 	Izabrana nevladina organizacija	- Izvršena edukacija i evaluacija	-Izvještaj o održanoj edukaciji	2019. god. 2020. god.	4.000,00 KM (dvogodišnji period)
<ul style="list-style-type: none"> - Medijska kampanja podizanja svijesti o neprihvatljivosti rodnozasnovanog nasilja i nasilja u porodici 	Služba za obrazovanje, kulturu, sport i informisanje Općine Ilidža Radio i TV kuće	<ul style="list-style-type: none"> - Izvršena medijska kampanja 	-Izvještaj o broju objavljenih materijala	2019. god 2019. god	1000 KM (dvogodišnji period)

Gender akcioni plan Općine Ilidža 2017-2020.

<p>Mjera 3: Unapređenje sistema zaštite žena, žrtava porodičnog i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Javna tribina o potrebama osnivanja sigurne kuće na području općine Ilidža 	Općina Ilidža	Održana javna tribina	Izveštaj o mišljenju učesnika tribine o potrebama za sigurnom kućom	2019. godina	1000,00 KM
--	---------------	-----------------------	---	--------------	------------

Četvrti cilj: Podizanje svijesti o značaju zaštite zdravlja za ukupan kvalitet života					
Mjere/Aktivnosti	Nositelji implementacije	Indikatori	Način/sredstvo verifikacije napretka	Vrijeme realizacije	Okvirni iznos sredstava i izvori finansiranja
<p>Mjera 1.: Unaprijediti svijest o značaju zdravog stila života</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada informativnog materijala o značaju zdravog stila života i prevencijama hroničnih oboljenja - Edukacija o značaju oralnog zdravlja - Edukacija o planiranju porodice - Edukacija o značaju sistematskih pregleda - Edukacija o seksualno prenosivim bolestima 	<p>JU Dom zdravlja - Ilidža,</p> <p>Općinska služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica</p>	<p>- Održane edukacije za članove/ice</p>	<p>-Izvještaj sa održane edukacije i evidencija broja polaznika</p>	<p>2018.-2020. god.</p>	<p>3.000,00 KM (trogodišnji period)</p>
<p>Mjera 2. : Podizanje svijesti o značaju specijalizovanih usluga psiho-socijalne podrške ženama</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saradnja udruženja građana sa ciljem prepozavanja potreba psiho-socijalne podrške ženama 	<p>Općina i udruženja građana</p>	<p>- Okrugli sto / Tribina</p>	<p>Izvještaj sa okruglog stola / tribine</p>	<p>2019 god.</p>	<p>500 KM</p>

10 Vremenski plan implementacije GAP-a

Gender akcioni plan općine Ilidža bit će implementiran u periodu 2017-2020. godine, tačnije u četverogodišnjem vremenskom periodu. Za svaku pojedinačnu aktivnost navedenu u dokumentu bit će posebno planirana dinamika implementacije, koja će prije svega zavisiti od raspoloživih budžetskih sredstava i ostalih izvora finansiranja.

11 Finansijski plan implementacije GAP-a

Za finansijski plan važi projekcija od tri budžetske godine, odnosno od 2018. do 2020. g. Projekcija identificiranih aktivnosti vršit će se planom raspodjele poznatih ili potencijalnih izvora finansiranja od viših razina vlasti i drugih sredstava. Sastavni dio tabele akcionog plana jeste tačno utvrđen finansijski plan, te poznati, odnosno potencijalni izvori sredstava za svaku navedenu aktivnost. Ukoliko se u planiranom roku ne osiguraju finansijska sredstva iz vanjskih izvora, potrebna sredstva će se nastojati osigurati iz općinskog budžeta.

12 Organizacijska struktura za implementacija GAP-a

U implementaciji mjera GAP-a općine Ilidža u periodu 2017-2020. godina sudjelovat će Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova i Komisija za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge, u saradnji sa javnim institucijama, nevladinim organizacijama, lokalnim partnerima, savjetima mjesnih zajednica, političkim partijama i ostalim subjektima i pojedincima koji svojim zakonskim i drugim ovlaštenjima, te raspoloživim kapacitetima, mogu doprinijeti blagovremenoj i kvalitetnoj implementaciji planiranih aktivnosti. U procesu implementacije navedeni akteri imaju obavezu da pruže svu potrebnu kadrovsku i materijalnu pomoć u skladu sa raspoloživim kapacitetima i ovlaštenjima koja posjeduju za proces implementacije konkretne mjere.

Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova i Komisija za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge biće zadužene za koordinaciju, praćenje i ocjenjivanje uspješnosti implementacije GAP-a

U skladu s tim, Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnost i Komisija za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge biće:

- koordinator aktivnosti nadzora i ocjenjivanja uspješnosti i implementacije GAP-a
- organizator sastanaka, okruglih stolova, medijske promocije aktivnosti
- odgovorna za organiziranje i provođenje monitorнга i evaluacije
- odgovorna za revidiranje i ažuriranje lokalnog gender akcionog plana
- odgovorna za izvještavanje prema učesnicima u implementaciji aktivnosti.

Posebna tehnička i institucionalna podrška se očekuje od subjekata nevladinog sektora s obzirom da je predviđeno da nevladine organizacije implementiraju dio aktivnosti.

13 Monitoring i evaluacija

Ovim Akcionim planom definira se okvir za praćenje i evaluaciju radi osiguranja provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. Sistem praćenja i evaluacije obuhvata sve faze i nivoe provođenja Akcionog plana i treba da obezbjedi informacije o napretku i uspješnosti provedenih aktivnosti. Za monitoring i evaluaciju Gender akcionog plana odgovorni su članovi/ce Komisije za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova i Komisije za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge Općine Ilidža u saradnji sa zainteresiranim stranama na području općine koje će biti uključene u implementaciju Akcionog plana. Njihov zadatak bit će da prate aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Uspješnost implementacije GAP-a pratit će se monitoringom svaka tri mjeseca. Prilikom monitoringa Komisije će redovno i sistematski prikupljati i analizirati informacije o provedenim mjerama i aktivnostima. Evaluacija uspješnosti implementacije GAP-a radit će se nakon dvije godine od početka perioda obuhvaćenog GAP-om in a kraju ovog perioda, po završetku implementacije GAP-a. Komisije za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolovapored redovnih godišnjih izvještaja će informirati Općinsko vijeće općine Ilidža svakih šest mjeseci i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o rezultatima procjene i praćenja.

Eksterni monitoring i/ili evaluacija će se raditi po potrebi, na osnovu zahtjeva Općine ili nekog drugog aktera.